

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta vuoden 1994 lisätalousarvioksi

Eduskunta on 15 päivänä helmikuuta 1994 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistele-
vasti käsiteltäväksi edellä mainitun hallituksen
esityksen n:o 326/1993 vp.

Tämän esityksen yhteydessä valiokunta on
käsitellyt eduskunnan 18 päivänä helmikuuta
1994 valiokuntaan lähettämät lisätalousarvio-
aloitteet:

1 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta sijoitusmenoihin työllisyyden turvaamiseksi (34.06.77)

2 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta asuntojen korjaustoimintaan (35.45.56)

3 Kalliomäki ym.: Määrärahan osoittamisesta yleisten teiden perustienpitoon työllisyyden parantamiseksi (31.24.21)

4 Kalliomäki ym.: Määrärahan osoittamisesta tieverkon kehittämiseen työllisyyden parantamiseksi (31.24.77)

5 Kalliomäki ym.: Määrärahan osoittamisesta Valtionrautateiden radanpitoon työllisyyden parantamiseksi (31.58.62)

6 Kalliomäki ym.: Energiahuollolle ehdotetun määrärahan vähentämisestä (32.55.40)

7 Kalliomäki ym.: Määrärahan osoittamisesta valtionapuun työttömyyden lieventämiseksi (34.06.61)

8 Kalliomäki ym.: Työllisyysperusteisen valtionavun myöntämisestä investointeihin koko maassa (34.06.62)

9 Kalliomäki ym.: Sijoitusmenoihin työllisyyden turvaamiseksi ehdotetun määrärahan poistamisesta (34.06.77)

10 Kautto ym.: Määrärahan osoittamisesta Kehä I:n ja Tuusulantien (mt 137) eritasoliittymän perusparantamiseen (31.24.77)

11 Lahikainen ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 5:n tieosuuden Heinolankylä—Lusirakentamiseksi moottoritieksi (31.24.77)

12 Lahikainen ym.: Määrärahan osoittamisesta työllisyysperusteiseen valtionapuun investointeihin (34.06.62)

13 Lindqvist: Määrärahan osoittamisesta maantien 295 (Levanto—Putula) perusparantamiseen (31.24.21)

14 Lindqvist: Määrärahan osoittamisesta Vesivehmaan—Kalkkisen maantien perusparantamiseen (31.24.21)

15 Lindqvist: Määrärahan osoittamisesta Koskimyllyn paikallistien perusparantamiseen Hollolassa (31.24.21)

16 Lindqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta moottoritien rakentamiseen välillä Järvenpää—Lahti (31.24.77)

17 Luukkainen: Hämeenlinnan—Tampereen moottoritiehankeeseen ehdotetun määrärahan vähentämisestä (31.24.77)

18 Luukkainen: Määrärahan osoittamisesta Valtionrautateiden radanpitoon (31.58.62)

19 Luukkainen: Nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömien määrän huomioon ottamisesta investointiavustuksia myönnettäessä (34.06.62)

20 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta Pioneerivarikon monitoimirakennuksen rakentamiseen Parkanossa (27.10.74)

21 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta nuorisokeskus Marttisen rahoituksen turvaamiseen (29.98.50)

22 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta kevytliikenneväylän rakentamiseksi Karvialle (31.24.21)

23 Mäkipää ym.: Investointeihin tarkoitettun työllisyysperusteisen valtionavun korottamisesta (34.06.62)

24 Nikula ym.: Määrärahan osoittamisesta Porlan kalanviljelylaitoksen peruskorjaukseen (30.38.74)

25 Rajamäki: Määrärahan osoittamisesta kevyen liikenteen väylän rakentamiseksi (Kangaslamintie) Varkauteen (31.24.21)

26 Rajamäki: Määrärahan osoittamisesta valtatie 5:n parantamiseen välillä Joroinen—Varkaus (31.24.77)

27 Rajamäki: Määrärahan osoittamisesta Pieksämäen—Varkauden radan perusparannukseen (31.58.62)

28 Törnqvist: Määrärahan osoittamisesta Nurmeksen—Kontiomäen rataosan perusparantamiseen (31.58.62)

29 Varpasuo ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 1:n perusparantamiseen välillä Lohjanharju—Suomusjärvi (31.24.77)

30 Varpasuo ym.: Määrärahan osoittamisesta Nummelan eritasoliittymän rakentamiseen Vihdissä (31.24.77)

31 Vehkaoja: Määrärahan osoittamisesta perustienpitoon alemmanasteisen soratieverkon parantamiseksi (31.24.21)

32 Vihriälä ym.: Määrärahan osoittamisesta Suomen 4H-liitolle nuorten työllistämistä aiheutuviin kustannuksiin (34.06.61)

33 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta Kontiomäen—Vuokatin—Nurmeksen rataosan perusparantamiseen (31.58.62)

Valiokunta on käsitellyt asian ja on saamansa selvityksen perusteella päättänyt asettua puoltamaan hallituksen esityksen hyväksymistä seuraavin muutoksin.

MENOT

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTO

27. Poliittisen toiminnan avustaminen

52. *Avustukset neuvoo-antavan kansanäänestyksen vaihtoehtoja koskevan tiedottamisen tukemiseen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentin määrärahaa on tarkoitus käyttää Suomen Hallitusmuodon 22 a §:ssä tarkoitetun neuvoo-antavan kansanäänestyksen vaihtoehtoja koskevan tiedottamisen tukemiseksi sen mukaan kuin asiasta annettavalla lailla säädetään. Valtiovarainministeriöltä saamansa selvityksen perusteella valiokunta toteaa, ettei neuvoo-antavan kansanäänestyksen järjestämistä koskevan lain valmistelu ole vielä edennyt riittävän pitkälle, jotta esitys voitaisiin tässä vaiheessa antaa eduskunnalle. Valiokunta katsoo, että siitä huolimatta, ettei edellä tarkoitettua lakiehdotusta ole voitu vielä eduskunnassa käsitellä, on syytä jo tässä vaiheessa varata tarvittavat varat Suomen liittymisestä Euroopan unioniin koskevassa asiassa järjestettävän neuvoo-antavan kansanäänestyksen eri vaihtoehtoja käsittelevän tiedottamisen järjestämiseksi. Valiokunta on tehnyt tätä

tarkoittavan muutoksen momentin perusteluihin.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

(1 kappale kuten hallituksen esityksessä)

Määräraha on tarkoitettu valtioneuvoston käyttöön. Määrärahaa saa käyttää (poist.) Suomen liittymistä Euroopan unioniin koskevan neuvoo-antavan kansanäänestyksen vaihtoehtoja tiedottamisen tukemiseen.

Pääluokka 29

OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallituksen esitys sisältää lisämäärärahoja Suomen Akatemialle ja korkeakouluille tutkimushankkeisiin. Valiokunta pitää välttämättömänä, että tutkimushankkeet saadaan viivytystä käyntiin sen jälkeen, kun eduskunta on tehnyt päätökset määrärahoista. Tämän johdosta valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että vastaisuudessa valmisteleviin toimenpiteisiin ryhdyttäisiin riittävän ajoissa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomessa ei ole olemassa koko maan kattavaa rekisteriä eri hallinnonaloilla vapautuvista tai tyhjillään olevista tiloista. Tämä vaikeuttaa tilojen tehokasta uudelleen käyttämistä. Valiokunta pitää tärkeänä, että tällainen järjestelmä pikaisesti toteutetaan ja vapaista tiloista tiedotetaan tehokkaasti ja maanlaajuisesti.

Pääluokka 31

LIKENNEMINISTERIÖN HALLINNONALA

Valiokunta toteaa, että parhaillaan on käynnissä hanke Valtionrautateiden yhtiöittämiseksi. Valiokunta katsoo, että ennen yhtiöittämisen toteuttamista olisi vielä tarkoin selvitettävä mahdollisuudet Valtionrautateiden kehittämiseen nykyisen liikelaitosmallin pohjalta.

24. Tielaitos

Valiokunta katsoo, että Eurooppa 18 -tien Suomen osuuden kehittämistarve ja toimenpiteiden aikataulutus tulee pikaisesti arvioida uudestaan ottaen huomioon tien kansainvälisesti kas-

vava merkitys. Toteuttamisvalmiutta on lisättävä ensi vaiheessa tieosuuksilla vt 1 Paimio—Muurla, Kehä III ja vt 7 Koskenkylä—Kotka. Valiokunta katsoo, että Suomen tulee olla aktiivinen myös Vaalimaan—Viipurin—Pietarin tieyhteyden kehittämisessä osana liikennesektorin lähialueyhteistyötä. Samalla valiokunta katsoo, että muidenkin Suomen kansainvälisten tieyhteyksien kehittämisestä on huolehdittava siten, että myös niiden rahoitus turvataan.

21. *Yleisten teiden perustienpito* (siirtomääräraha 2 v)

Momentin määrärahaa on tarkoitus käyttää muun ohella Kärkistensalmen sillan pengerrykseen. Valiokunta katsoo, että mainittu siltahanke olisi saatettava pikaisesti kokonaan valmiiksi.

58. Radanpito ja radanpitoon liittyvät valtionavut

62. *Valtionrautateiden radanpito* (siirtomääräraha 3 v)

Momentin määrärahaa on tarkoitus käyttää radan rakenteen parantamiseen muun ohella rataosuudella Tampere—Pori/Rauma. Valiokunta pitää tätä kehittämishanketta lisääntyvän taloudellisen erittäin kannattavan satamatoiminnan ja transitoliikenteen kehittämisen kannalta erityisen tärkeänä ja kiirehtii sen toteuttamista. Valiokunta katsoo, että olisi tehtävä pikaisesti Tampere—Pori/Rauma -radan perusparantamista ja sähköistämistä koskeva hanke päätös.

Pääluokka 34

TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

06. Työvoimapolitiikan toimeenpano

61. *Valtionapu työttömyyden lieventämiseen* (arvionmääräraha)

Lisätalousarvioaloitteen n:o 32 perusteella momentin perusteluja muutetaan siten, että osa momentin määrärahasta osoitetaan käytettäväksi avustuksina aloitteessa tarkoitettulle ja muille vastaavanlaisille järjestöille opiskelijoiden ja koululaisten työllistämiseen.

Ehdollinen päätös:

Lisätalousarvioaloitteen n:o 32 perusteella osa

Helsingissä 11 päivänä maaliskuuta 1994

määrärahasta osoitetaan opiskelijoiden ja koululaisten työllistämiseen käytettäväksi avustuksina aloitteessa tarkoitettulle ja muille vastaavanlaisille järjestöille.

Hallituksen esityksen mukaan ehdotetaan tuloihin yhteensä 1 735 000 000 markan lisäystä ja menoihin 1 735 200 000 markan lisäystä. Ehdotettujen muutosten jälkeen olisivat kuluvan vuoden budjetoidut tulot ja menot alkuperäinen talousarvio huomioon ottaen seuraavat:

— tulot 195 196 475 000 markkaa

— menot 195 193 999 000 markkaa.

Tällä lisätalousarviolla muutettu talousarvion taulukko olisi siten 2 476 000 markkaa ylijäämäinen.

Edellä lausuttuun viitaten ja muilta kohdin hallituksen esityksen perusteluihin yhtyen valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä seuraavat muutokset vuoden 1994 talousarvioon:

NUMEROTAULUKKO

(Kuten hallituksen esityksessä)

Samalla valiokunta ehdottaa,

että lisätalousarvioaloitteet n:ot 1—31 ja 33 hylättäisiin.

Valtiopäiväjärjestyksen 86 §:n mukaan Eduskunta päättää talousarvion julkaisemisesta Suomen säädöskokoelmassa. Talousarviota noudatetaan siitä alkaen, kun se on julkaistu. Valiokunta ehdottaa, että lisätalousarviota sovelletaan 29 päivästä maaliskuuta 1994 alkaen. Edellä lausuttuun viitaten valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi julkaista tämän lisätalousarvion Suomen säädöskokoelmassa ja

että sitä sovelletaan 29 päivästä maaliskuuta 1994 alkaen.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Saari, varapuheenjohtaja Luttinen, jäsenet Heikkinen, Hämäläinen, Jokiniemi, Kallis, Laaksonen, Lahtinen, Lahti-Nuuttila, Luukkainen, Malm (osittain),

Mäki-Hakola, Ryytänen, Sasi (osittain), Savolainen, Tiuri (osittain), Turunen (osittain), Vihriälä (osittain) ja Vähäkangas sekä varajäsenet Liikkanen (osittain), Pelttari (osittain), Renko (osittain) ja T. Roos (osittain).

Vastalauseita

I

Hallituksen talouspolitiikan keskeisin virhe on ollut Suomen talouden ahdingon täydellinen väärinymmärtäminen.

Suomen keskeinen ongelma oli kotitalouksien ja yritysten voimakas velkaantuminen sekä kiinteistöjen ja arvopapereiden hinnan huima nousu, mikä talouden kääntyessä taipui syöksyyn. Kilpailukyvyyn heikkeneminen länsimarkkinoilla oli korjattavissa, mutta vain valuuttakurssia tarkistamalla eikä palkkatasoa yleisesti alentaen, mikä olisi nostanut velkojen reaaliarvoa auttamatta lainkaan varallisuusarvojen huimassa laskussa. Tässä suhteessa idänkaupan romahdus oli sittenkin toissijainen tekijä, vaikkakin lamaa syventävä.

Taloukasvun taittuessa hallitus satoi Suomen markan Euroopan yhteisön (nytemmin ja jäljempänä tekstissä: unionin) laskennalliseen valuuttayksikköön korjaamatta tässä yhteydessä markan yliarvostusta. Tavoitteena oli, että Suomi voisi ryhtyä noudattamaan saksalaismallista kovan ja vakaan markan politiikkaa niin, että Suomi voisi täyttää jo ensi vaiheessa Euroopan unionin perustaman talous- ja rahaliiton jäsenyysehdot. Holkerin hallituksen valitsema ja Ahon hallituksen vakavasta lamasta huolimatta jääräpäisesti jatkama tie oli tuhoisa, eikä helpompi olisi ollut sekään, että devalvaation korvikkeeksi olisi toteutettu palkkojen alentaminen, sillä se taas olisi johtanut velkojen reaaliarvon kasvun.

Toisenlaisissa oloissa ja sinänsäkin saattaisi Euroopan unionin Maastrichtin sopimuksella perustaman talous- ja rahaliiton jäsenyys olla eduksi. Siihen pyrkiminen väärään aikaan, kuten

Ahon hallitus teki, oli kuitenkin tuhoisaa. Toisaalta talous- ja rahaliitto on aina ongelmallinen pienelle maalle, jos käy niin, että sitä kohtaa voimakas taloudellinen shokki, joka ei kohdistu muihin talous- ja rahaliiton maihin. Tällöin sopeutumiskeinoiksi jäävät riittävän suuri maastamuutto, palkkatason leikkaaminen ja mahdolliset erityiset tukivarat, joita unioni suostuisi myöntämään.

Yhdysvalloissa yhtenäinen talous- ja rahaliitto toimii seuraavista syistä:

— maa on kieleltään ja kulttuuriltaan yhtenäinen, jolloin on luonnollista, että työhön voidaan etsiä ja etsiydytäänkin suurin joukoin etäisiin osavaltioihin,

— ammatillinen järjestäytyminen on heikkoa, jolloin palkat joustavat voimakkaasti alaspäin niissä osavaltioissa, joissa työllisyys on heikkoa tai heikkenee,

— liittovaltion talousarvio on kooltaan merkittävästi suurempi kuin Euroopan unionin talousarvio, joka käsittää tuskin muuta kuin maatalouspolitiikan edellyttämät menoerät; liittovaltion talousarvion avulla Yhdysvalloissa voidaan tasapainottaa yhden osavaltion kokemia taloudellisia shokkeja.

Yhtenäinen valuutta-alue toimii siis Yhdysvalloissa aivan toisin edellytyksin kuin se voisi toimia Euroopan unionissa.

Hallitus pyristeli väistämätöntä devalvaatiota vastaan puoli vuotta eikä sen toteuduttua vastoin hallituksen tahtoa kytkenyt siihen kotimarkkinoita elvyttävää pakettia, joka olisi pienentänyt devalvaation väliaikaisesti kotimarkkinoille ai-

heuttamaa supistumista kysynnässä, jota kotitalouksien velkaantuminen muutoinkin supisti. Hallitus piti kaiketi suurimpana vaarana sitä, että devalvaatio käynnistäisi inflaatiokierteen. Hallituksen saavutus: sodanjälkeisessä Euroopassa poikkeuksellinen 20 %:n työttömyys, tuhannet turhat konkurssit, ahdinkoon joutuneet perheet.

Maa on ajettu väärällä politiikalla ja typeryydellä lamaan, joka on pahempi kuin 1930-luvun lama, mistä poiketen tällä kertaa pakkohuuto-kaupat eivät kuitenkaan uhkaa maatiloja, mutta sen sijaan pitkäaikaistyöttömyys uhkaa kohota tänä vuonna 200 000 henkeen ja yhä useampaa uhkaa joutuminen ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta useinkin toimeentulotuen varaan.

Kun täystyöllisyyden edelle on asetettu muut tavoitteet kuten inflaation hillintä, silloin kun vallitsee 20 %:n työttömyys, niin eivät vain ihmisten toimeentulomahdollisuudet ole heikentyneet, vaan myös ihmisten toimintamahdollisuudet yhteiskunnassa ovat erilaistuneet. Erityisesti laajeneva pitkäaikaistyöttömyys uhkaa johtaa siihen, että osa väestöstä jää muuhun väestöön verrattuna huomattavasti vähempien sosiaalisten ja kulttuurietuuskien varaan. Pitkäaikainen syrjäytyminen työstä ei johda vain taloudellisiin vaikeuksiin. Se näkyy ajan mittaan asumisessa, koulutuksessa, terveydessä, palvelujen käyttömahdollisuuksissa ja ylipäättänsä mahdollisuuksissa osallistua täysimääräisenä jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Tämä on tulos Ahon hallituksen politiikasta.

Suurimmat uhkat syrjäytymisen yleistymiselle ovat meillä sosiaaliturvan heikentäminen ja työttömyyden kestoa lisäävä joukkotyöttömyys.

Kun pienituloisuusköyhyys oli Suomessa vielä v. 1990 erittäin vähäistä paljolti juuri tulonsiirtojärjestelmän toimivuuden vuoksi, niin nyt perusturva ei enää kykene estämään taloudellisiin vaikeuksiin joutumista. Tähän on kaksi selitystä. Toimeentulotuki, viimesijainen turva, ei kykene vastaamaan niihin ongelmiin, jotka nyt aiheuttavat taloudellisia vaikeuksia yhä kasvavalle joukolle ihmisiä. Sosiaaliturvaan on tehty nopeassa tahdissa monia pieniä muutoksia, joiden yhteisvaikutus lisää syrjäytymisen riskiä. Sairausvakuutuksen ja asumistuen heikennykset, toimeentulotuen kiristäminen ja pitkät odotusajat, työttömyysvakuutuksen karenssit ja eri järjestelmien yhteensovitusongelmat sekä sosiaalipalvelujen maksullisuus ja heikennykset kohdistuvat voimakkaammin pienituloisiin.

Työttömyysturvan heikennykset, lähinnä ansiosidonnaisen työttömyysturvan alentaminen 3 prosenttiyksiköllä, omavastuuaikojen muutok-

set ja päivärahan saannin työvoimapolitiittiset edellytykset, ovat heikentäneet työttömien toimeentuloa enimmillään n. 8 %. Tilannetta pahentaa se, että joukkotyöttömyyden jatkuessa uhkaa moni joutua ansioturvan ulkopuolelle. On arvioitu, että ansiosidonnaista työttömyysturvasta peruspäivärahan varaan joutui vuonna 1993 noin 30 000 ja tänä vuonna noin 120 000 henkilöä.

Pitkään jatkuva korkea työttömyys tuo muusaan köyhyyttä, sairausongelmia, väkivaltaa, yhteiskunnallista rauhattomuutta, huumeongelmia ja yhteiskunnan jakautumista kahtia. Työttömyys on myös suunnatonta inhimillisten voimavarojen tuhlausta.

Asumistuen määrätymisperusteiden kiristäminen pudotti 60 000 ihmistä tuen ulkopuolelle. Valtaosalla tuen piiriin jääneistä tuki pieni enimmäisiin jopa puoleen aikaisemmasta. Heikennyksen takia toimeentulon tarpeessa olevien määrä on kasvanut niin, että se lisää toimeentulotukimenoja arviolta 300 miljoonaa markkaa vuodessa. Asumistuki reagoi hitaasti tulojen alenukseen, mikä vaikeuttaa erityisesti työttömien toimeentuloa ja kasvattaa toimeentulotuen tarvetta. Asumistuki pystyy sitäpaitsi vastaamaan huonosti velkaantuneiden omistusasujien asumiskustannuskriisiin. Kun tähän ei kykene myöskään toimeentulotuki, niin tämän ryhmän taloudellinen ahdinko on dramaattinen, eikä vähättelyn arvoinen.

Juuri nyt vastuullista olisi tehdä vaalibudjetti

Vimmattu säästäminen on mennyt vikaan. Tämän hetken suurin ongelma on kotimaisen kysynnän syvä lama, jota arvonlisävero vain pahentaa. Pahentaa sitä myös muu verotuksen kiristäminen.

Vaikka vaalibudjetti on saanut sanana pahan kaiun, niin juuri nyt, jos koskaan, pitäisi hylätä yltiösäästöt ja veronkorotukset ja tehdä todellinen vaalibudjetti. Juuri nyt, kun kotimarkkinat ovat lamassa, vastuullista olisi tehdä vaalibudjetti, eikä vain vaalibudjetti vaan toteuttaa kaikki vaalipanostus tämän vuoden alun lisätalousarvioissa. Sellaisen paikka olisi ollut aiemminkin, sellaisen paikka olisi tässä lisätalousarviossa.

Nyt tarvittaisiin sellainen hallitus, joka sitoutuu säilyttämään sosiaaliturvan ja hyvinvointipalvelut sekä valaa uskoa ihmisiin siitä, että väärästä talouspolitiikasta irtaudutaan nyt. Vain se voi luoda sellaista luottamusta ja uskoa, joka elvyttää kotimaista kysyntää.

Keskusta luopuu ideologisista syistä aluepolitiikasta

Oikeistolaiseen ideologiaan kuuluu se, että hylätään valtionyhtiöiden käyttäminen aluepolitiikan ja teollisuuden rakenteen kehittämisessä ja pyritään yksityistämään ne joko kokonaan taikka asteittain. Kun valtionyhtiöiden omistusta luovutetaan osaksi yksityisille, muuttuu yhtiö toiminnaltaan yksityiseksi, valtioenemmistöiseksi yhtiöksi, jonka käyttökelpoisuus alue- ja yhteiskuntapolitiikan välineenä heikkenee selvästi.

Valtioneuvoston 13. lokakuuta 1983 tekemässä periaatepäätöksessä todetaan valtionyhtiöiden toimintaperiaatteista mm. seuraavaa: "Kannattavuusvaatimuksen lisäksi valtionyhtiöille voidaan asettaa kokonaistaloudellisia tavoitteita, jotka voivat liittyä muun muassa teollisuus-, alue- ja työllisyyspolitiikkaan sekä ympäristönsuojeluun." Tämä virke ja kaikki viittaukset valtionyhtiöiden käyttämisestä välineenä on poistettu kauppa- ja teollisuusministeriön asettaman Valtionyhtiötyöryhmä 1993:n mietintöön liittyvästä ehdotuksesta uudeksi periaatepäätökseksi. Valtionyhtiöille jätetään vapaa harkinta kuten yksityisillekin yhtiöille valita investointipäätöksiä tehdessään, haluavatko ne sijoittaa toimintonsa esimerkiksi Suomen kehitysalueille, Baltian maihin vai Keski- ja Etelä-Eurooppaan, sillä muutoinhan yksityinen sijoittaja ei ole kiinnostunut hankkimaan osuutta tällaisesta yhtiöstä.

Jos valtionyhtiöitä pidettäisiin alue- ja teollisuuspolitiikan välineenä, ne eivät vain loisi työpaikkoja omilla investoinneillaan vaan lisäksi pitäisivät yllä pienten ja keskisuurten yritysten verkostoa alihankinnan ja yhteisen kehitystyön avulla. Tästä halutaan nyt luopua.

Kuvaavaa asennoitumiselle on se, että em. Ollilan työryhmä määrittelee mietinnössään merkittävän osan valtionyhtiöistä sellaisiksi, joissa valtiolla on joko yksinomaan tai lähes ainoastaan sijoittajaintressi, eli siis valtion tulisi olla vain sijoitusrahasto, joka puhtaasti tuottojen perusteella päättäisi, olisiko se kiinnostunut ostamaan Nokiaa, Lufthansaa, BASF:ää, Exxonia tai AT&T:tä sekä toisaalta myymään Valmetia, Finnairia, Kemiraa, Nestettä. Jos Rautaruukissa valtiolla on vain sijoittajaintressi, olisiko se sijoitus syytä vaihtaa nippuun Singaporen pörssissä noteerattavia osakkeita? Tämä kysymys nousee suoraan Ollilan työryhmän luokittelusta.

Omituista on, että valtionyhtiöiden kohdalla intohimoja hallituspuolueissa on syntynyt vain hallintoneuvostojen lakkauttamisesta eikä

"omistuspuhjan laajenemisesta", vaikka juuri "omistuspuhjan laajenemisesta" seuraa, ettei yhtiöllä myöskään voi olla parlamentaarisesti koottuja hallintoneuvostoja vaan uuden omistustilanteen mukaisia päätöselimiä.

Ahon hallitus ja sen keskustalaiset ministerit näyttävät haluavan yksityistää valtionyhtiöt oikeistolaisen ideologian mukaisesti. Käytännön syistä yksityistäminen etenee asteittain, mistä syystä häveliäästi tahdotaan puhua omistuspuhjan laajentamisesta. Niinpä osana tätä asteittaista etenemistä ministeri Kääriäinen on päättänyt lakkauttaa eräiden valtioenemmistöisten yhtiöiden hallintoneuvoston.

Ehdotammekin,

että mietinnön yleisperusteluissa lausutaisiin:

"1) Todeten, että valtionyhtiöiden perustamisella ja niiden jatkuvalla kehittämisellä on ollut tärkeä merkitys aluepolitiikan välineenä ja teollisuuden rakenteen monipuolistamisessa,

valiokunta edellyttää, että valtionyhtiöiden toimintaa koskevassa valtioneuvoston periaatepäätöksessä säilytetään valtionyhtiöiden toimintaperiaateissa kannattavuustavoitteen rinnalla alue-, teollisuus-, ympäristö- ja muut yhteiskuntapolitiittiset tavoitteet, jotka siten osaltaan rajoittavat yksipuolista pyrkimystä kannattavuuteen yhteiskunnallisten tavoitteiden vahingoksi.

2) Valiokunta toteaa, että kriisihysterian lietsomisen asemesta kotimaisen kysynnän lisäämiseksi on välttämätöntä, että hallitus sitoutuu pitämään voimassa hyvinvointiyhteiskuntaan kuuluvan sosiaaliturvan ja julkiset palvelut, jotta kansalaisten luottamus palautuisi ja tarpeettoman korkeaksi noussut, kotimaista kysyntää jarruttava ja siten työttömyyttä ylläpitävä säästämisaste laskisi, ja

edellyttää, että hallitus antaa tällaisen sitoumuksen.

3) Valiokunta toteaa, että verotuksen kiristäminen laman aikana vain syventää lamaa lisäten valtion työttömyydestä aiheutuvia menoja ja pienentäen verotuloja, ja

edellyttää, että hallitus antaa pikaisesti esityksen arvonlisäverouudistuksen lykkäämisestä ja liikevaihtoverokannan alentamisesta."

Pääluokka 31**LIIKENNEMINISTERIÖN
HALLINNONALA**

Esitämme liikenneministeriön hallinnonalalle määrärahanlisäyksiä. Työttömyystilanne edellyttää kuitenkin mittavampaa perusrakenninvestointien ohjelmaa. Kansanedustajien mahdollisuudet järkevän, laajan investointiohjelman laatimiseen ovat kuitenkin rajoitetut, koska käytössä ei ole ministeriön valmistelukoneistoa.

Perusrakenninvestointien ohella pitäisi painottaa valtionyhtiöiden käyttämistä uusien työpaikkojen luomiseen ja niiden käyttämiseen mm. pienten ja keskisuurten yritysten edistämiseen alihankinnan kautta.

24. Tielaitos

21. *Yleisten teiden perustienpito* (siirtomääräraha 2 v)

Hallitus esittää perustienpidon lisäämistä 120 miljoonalla markalla. Tällöin määräraha olisi runsaat 3,6 miljardia markkaa eli vähemmän kuin vuonna 1992 ja 1993. Työllisyyskehitys edellyttäisi pikaista tieinvestointien lisäämistä, varsinkin kun nyt samalla rahalla saataisiin enemmän aikaan kuin muissa oloissa.

Ehdotammekin,

että momentille 31.24.21 otettaisiin lisäyksenä 400 000 000 markkaa yleisten teiden perustienpitoon työllisyyden parantamiseksi.

77. *Tieverkon kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Katsomme, että määrärahaa tulisi korottaa nykyisen työttömyyden takia 200 miljoonalla markalla.

Ehdotammekin,

että momentille 31.24.77 otettaisiin lisäyksenä 200 000 000 markkaa.

58. Radanpito ja radanpitoon liittyvät valtionavut

62. *Valtionrautateiden radanpito* (siirtomääräraha 3 v)

Katsomme, että on perusteltua pyrkiä edistämään raideliikennettä. Tämä edellyttää myös ke-

hittämisinvestointien lisäämistä, mihin nykyinen vaikea työttömyys antaa erityiset perustelut. Perusrakenninvestointeihin tulee panostaa syvän laman vallitessa. Vaikka hallitus nyt esittääkin 400 miljoonan markan lisäystä niin, että määräraha kohoaisi jonkin verran viimevuotista suuremmaksi, katsomme olevan perusteltua korottaa määrärahaa tätäkin enemmän. Ehdotuksessamme on otettu huomioon Keivitsan malmiyesiintymän hyödyntämisen edellyttämät kuljetustarpeet.

Ehdotammekin,

että momentille 31.58.62 otettaisiin lisäyksenä 100 000 000 markkaa.

Pääluokka 34**TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA****06. Työvoimapolitiikan toimeenpano**

Parin vuoden laskun jälkeen kokonaistuotanto kasvaa lievästi vuonna 1994 ja sen voi olettaa kasvavan yli viisikin prosenttia vuonna 1995 edellyttäen, että sellaiseen kasvuun pyritään. Kun työllisyyden ennallaan pitämiseksi tarvitaan noin 3 %:n kasvua, työttömyys kasvaa vielä vuonna 1994 ja työttömien lisäys voisi kääntyä laskuun aikaisintaan vuoden taittuessa. Tällä vuosituhannella ei kuitenkaan työttömyys alene alle 15 prosentin ja pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä uhkaa jatkuvasti kasvaa.

Devalvaatio ja markan kellutus ovat antaneet mahdollisuudet viennin lisääntymiselle. Alun perin devalvaatiota vastustaneen, mutta nyt sen ansiosta lisääntyneeseen vientiin nojautuvan Ahon hallituksen talouspolitiikka ei riitä kääntämään joukkotyöttömyyttä tuntuvaan laskuun.

Hallituksen vastustamien devalvaatioiden ja kellutuksen jälkeen vaihtotaseongelma on korjaantunut, kuten oli ennakoitavissa. Kotimarkkinoiden syvä lama on kuitenkin kasvattanut työttömyyttä.

Väliaikaisesti työttömyyttä on lisännyt myös markan arvon tarkistus, kun siihen ei yhdistetty määräaikaisia elvytystoimia.

Työttömyys ja verotuksen kiristyminen ovat vähentäneet kotitalouksien kulutusta, ja lamaan liittyvä kotitalouksien epävarmuus tulevaisuudesta on johtanut kuluttajat varovaisiksi: uutta lainanottoa varotaan samalla, kun aikaisemmin otettuja lainoja lyhennetään mahdollisuuksien mukaan, jolloin säästämisaste nousee korkeaksi.

Aikaisempiin 1930-luvun laman kokemuksiin nojautuen, on syytä olettaa säästämisasteen säilyvän korkeana, vaikka kotitalouksien epävarmuus vähenisi ja luottamus palautuisi vähitellen.

Kun ongelmaksi on nähtävä kotitalouksien kulutuksen alentuminen, tulisi talouspolitiikassa painottaa kotitalouksien rohkaisemista. Toissijaisena voidaan luonnollisesti pyrkiä aikaistamaan julkisia ja yksityisiä investointeja.

Eräät ennustajat ovat mm. 1930-luvun kokemusten nojalla ennakoineet kokonaistuotannon kasvuksi jopa kymmentä prosenttia. Tällöin ei kuitenkaan ole otettu huomioon sitä, että tuoloin puu- ja sahatavaran viennin kasvun synnyttämä kantohintojen nousu toi kotitalouksille merkittävän tulonlisän, mikä mahdollisti kulutuksen kasvun. Kotitalouksien, ennen kaikkea maatilatalouden velkaantuminen keveni juuri näiden tulojen ansiosta. Nyt vastaavaa tilannetta ei ole, vaan viennin kasvu ei ole kyennyt vettämään kokonaistuotantoa nousuun ja yksityinen kulutus uhkaa supistua. Kotitalouksien 1980-luvun lopulla syntynyt voimakas velkaantuminen vähenee hitaammin. Kun reaalitytulot eivät nouse vuonna 1995, voisi kulutus kasvaa vain säästämisastetta alentamalla, mikä edellyttäisi kuluttajilta suurta luottamusta ei ainoastaan oman työpaikan säilymiseen vaan vieläpä tulojen kasvuun lähivuosina.

Kotitalouksien tulojen kannalta voidaan hyvinvointivaltion tulonsiirrot ja julkiset palvelut rinnastaa 1930-luvun metsään. Siten hyvinvointivaltion purkaminen, siihen kohdistuvat säästötoimet tai se, että menetellään päinvastoin eli varjellaan hyvinvointivaltiota, vaikuttavat myös kuluttajien odotuksiin.

Suomen talous ei pääse kestävään, työllisyyttä parantavaan nousuun, ellei yksityinen kulutus ala elpyä.

Taloutta on nyt elvytettävä kansalaisten elinoloja kohentamalla:

1) Lykätään tämän vuoden kesäkuun 1 päiväksi säädettyä arvonlisäveron voimaantuloa vuoteen 1996, taikka alennetaan arvonlisävero 22 %:sta esimerkiksi 19 %:ksi. Välillisen verotuksen keventäminen on solidaarisempaa kuin tulovero-keventäminen.

2) Aikaistetaan investointeja vuoden 1994 lisätalousarvioilla ja laaditaan elvyttävä talousarvio vuodeksi 1995. Tämä tarkoittaa luonnollisesti luopumista tähänastisista talousarviokehyksistä. Kotitalouksien rohkaisemiseksi sitoudutaan säi-

lyttämään tulonsiirrot, mukaan lukien työttömyysturva ja hyvinvointipalvelut, sekä suorittamaan niihin asianmukaiset indeksikorotukset.

3) Säilytetään eläke-etuudet ja näin lujitetaan eläkeläisten ja lähellä eläkeikää olevien uskoa tulevaisuuteen.

4) Hylätään esim. ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkaukset keinona kattaa Euroopan unionin jäsenyyden talousarvioon aiheuttama vajetta.

Edellä kuvatut toimet eivät kuitenkaan riitä työllisyyden parantamiseen vaan lisäksi tarvitaan työvoimahallinnon toimenpiteitä.

Tärkeätä on pitkäaikaistyöttömyyden katkaiseminen uudelleen- ja täydennyskoulutuksen, nuorten työharjoittelun ja määrääjäksi tarjottavan työn avulla. Elinaikaista työaikaa on syytä pyrkiä lyhentämään erityisesti suosimalla työn kierrätystä. Tulisikin väliaikaisesti ottaa käyttöön työssä oleville laajennettu vanhempainvapaa, koulutusvapaa ja sapattivapaa, joiden ehdot tulisi määritellä siten, että riittävän monelle työtömälle avautuisi mahdollisuus työntekoon vähintään puoleksi, mutta mieluiten koko vuodeksi. Tässä suhteessa tulisi ennakkoluulottomasti tarkastella Tanskan kokemuksia.

61. *Valtionapu työttömyyden lieventämiseen (arviomääräraha)*

Hallitus esittää yksinomaan perusteiden muuttamista, vaikka tarvittaisiin välttämättä lisää varoja nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömien työllistämiseksi.

Ehdotammekin,

että momentille 34.06.61 otettaisiin lisäyksenä 200 000 000 markkaa valtionapuun työttömyyden lieventämiseksi.

62. *Työllisyysperusteinen valtionapu investointeihin (arviomääräraha)*

Hallitus esittää määrärahan korottamista 120 miljoonalla markalla ja samalla myöntämismäärän nostamista samalla summalla enintään 390 miljoonaksi markaksi. Esitetty määrärahan korotus ei ole riittävä tarpeeseen nähden.

Ehdotammekin,

että momentille 34.06.62 otettaisiin lisäyksenä 200 000 000 markkaa ja samalla myöntämismäärää korotettaisiin niin, että se olisi 590 000 000 markkaa.

Helsingissä 11 päivänä maaliskuuta 1994

Timo Laaksonen

Juhani Vähäkangas

II

YLEISPERUSTELUT

Lisätalousarvion lähtökohtana on yksityisten investointien liikkeellelähdön edistäminen sekä joidenkin julkisten investointien aientaminen vuodelle 1994. Julkisten investointien aiennushankkeita on noin 1 200 miljoonan markan ver-

Lisätalousarviossa lisätään varovaisesti määrärahoja niin tieliikenteeseen kuin radanpitoon, mutta määrärahojen lisäysten jälkeenkään ei saavuteta viimevuotista liikenneinvestointien tasoa. Maan infrastruktuurin ja työllisyyden kannalta on ollut erittäin turmiollista vähentää investointeja lamavuosien aikana. Valtion reaalisijoitukset ovat alentuneet melkein puoleen vuodesta 1991 vuoteen 1994. Pidämme lisätalousarvion sisältämiä liikennemäärärahojen lisäyksiä välttämättöminä, mutta riittämättöminä.

Yksityistä investointitoimintaa on kannustettu kuluvan vuoden aikana monin tavoin. Silti investoinnit käynnistyvät hitaasti. Investointien ja kulutuksen käynnistymisen suurena esteenä on epävarmuus tulevaisuudesta. Hallitus ei ole pystynyt talouspolitiikallaan synnyttämään luottamusta tulevaisuuteen. Siksi investoinnit käynnistyvät hitaasti ja kansalaisten säästämistä pysyy korkeana. Seurauksena on työttömyyden pysyminen korkeana ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvu.

Nousun käynnistymistä hidastavat myös maaliskuussa 1994 voimaan tulevat uudet veroperusteet. Verotus kiristyy valtaosalla kansalaisista ja korotukset ovat pahimmillaan 5—10 prosenttiyksikön suuruisia. Hallituksen joulukuussa 1993 tekemät lievennykset alkuperäisiin veronkorotusesityksiin eivät olleet alkuunkaan riittäviä. Ansiotulojen verotus on nyt Suomessa EU-maiden korkeimpia. Myös ansio- ja pääomatulojen veroero on erittäin suuri. Ansiotulojen verotusta tulisikin alentaa välittömästi. Oikeudenmukaisin tapa keventää verotusta olisi alentaa tai jopa poistaa vakuutetun kansaneläkemaksu ainakin väliaikaisesti. Verotusta tulisi keventää jo tänä vuonna, jotta kevennykset eivät ajoittuisi suhdannepoliittisesti väärin.

Hallituksen lisäbudjettiin sisällyttämät elvytystoimet sekä joulukuussa tehdyt lievennykset verojen korotuksiin ovat osoitus siitä, että halli-

tus on hieman muuttanut talouspolitiikan linjaa. Toimet ovat kuitenkin riittämättömiä kääntämään työttömyyttä laskuun. Sosialidemokratien syksyllä 1993 esittämät toimet työllisyyden ja koulutuksen lisäämiseksi ovat edelleen ajankoh- taisia. Talouskasvun ja työllisyyden hoito edellyttävät, että tulevien vuosien budjeteissa varataan riittävästi voimavaroja niin opetus- kuin työministeriön pääluokkiin.

Lisäbudjetista on luettavissa, että valtion niukkoja voimavaroja jaetaan entistä epätasaisemmin eri alueille. Työllisyysrahojen käyttö rajataan momenttien perusteluissa entistä tiukemmin alueille, joilla työttömyysaste on vuosikymmenet ollut melko korkea. Alueet, joilla työttömyysaste on noussut eniten ja työttömien määrä on kasvanut räjähdysmäisesti, eivät pääse osalliseksi riittävästi työllistämiseen tarkoitetuista rahoista. Työllisyysrahojen rajaaminen perinteisille alueille merkitsee myös sitä, että suuri osa talouden perusrakenteen parantamiseen tarkoitetuista rahoista kohdistuu tuottamattomiin investointeihin.

Valtion rahojen jako painotetusti päähallituspuolueen kannatusalueille on näkyvissä myös muissa pääluokissa kuin työvoimaministeriön hallinnonalalla. Esimerkkeinä mainittakoon vesistö- ja vesihuoltotoihin budjetoidut rahat sekä määrärahalisäykset energia-avustuksiin.

Sosialidemokratien mielestä yhteiskunnan investointi- sekä muiden tukien jakamisessa tulisi olla entistä tarkempi. Elinkeinotukien lisäämisessä on tultu tien päähän. Niukkeneva tuki on käytettävä entistä tuottavammin.

Työllisyyttä voidaan parantaa myös asunto- poliittisin toimin. Lisäbudjetissa on lisätty rahaa korjaustoiminnan avustuksiin 100 miljoonaa markkaa. Määräraha käytetään pääosin asunto- osakeyhtiöille myönnettäviin korjausavustuksiin. Korjaustarpeita olisi suunnattomasti myös aravavuokrataloissa. Jatkossa tulee panostaa enemmän näiden talojen peruskunnan ja asumiskelpoisuuden säilyttämiseen.

Asuntotuotannon käynnistymistä on tämän vuoden aikana viivästyttänyt hallituksen viivytely korkotuesta päättämässä. Jotta asunto- markkinatilanne ei jälleen päätyisi asuntojen ylikysyntään nousun aikana, tulisi korkotukipäätökset tehdä viivyttelemättä.

MENOT**Pääluokka 31****LIIKENMINISTERIÖN
HALLINNONALA****24. Tielaitos**

21. *Yleisten teiden perustienpito* (siirtomääräraha 2 v)

Perustienpidon määrärahoja lisätään lisätalousarviossa 120 miljoonalla markalla. Lisäys on erittäin tarpeellinen siihen nähden, että varsinaisessa talousarviossa vähennettiin tienpidon rahojia lähes 400 miljoonalla markalla vuoteen 1993 verrattuna. Esitetyn lisäyksenkin jälkeen tienpidon määrärahat jäävät viimevuotista pienemmiksi.

Liikenneinvestointien supistaminen ajoittuu huonosti. Supistamalla teiden kunnossapitoa ja pysäyttämällä uudet tieninvestoinnit syvennetään lamaa sekä heikennetään talouden kasvumahdollisuuksia.

Liikenneinvestointeja tulisi lisätä tieverkoston parantamiseksi sekä myös työllisyyden vuoksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.24.21 otettaisiin lisäyksenä 400 000 000 markkaa.

77. *Tieverkon kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentin 31.24.21 perusteluihin viitaten ehdotamme,

että momentille 31.24.77 otettaisiin lisäyksenä 200 000 000 markkaa.

58. Radanpito ja radanpitoon liittyvät valtionavut

62. *Valtionrautateiden radanpito* (siirtomääräraha 3 v)

Joukkoliikenteen palvelujen kehittäminen on tärkeää joustavien kulku- ja kuljetusyhteyksien luomiseksi, mutta myös alueellisten ja ympäristöllisten syiden vuoksi. Rataverkostomme on kovaa vauhtia rappeutumassa, ellei radanpito määrärahoja lisätä tuntuvammin. Radanpito määrärahoja tulisi lisätä myös nopeiden rataosuuksien aientamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.58.62 otettaisiin lisäyksenä 200 000 000 markkaa.

Pääluokka 32**KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN
HALLINNONALA**

Kauppa- ja teollisuusministeriön asettama valtionyhtiöryhmä on kuluvan vuoden tammiukuussa jättämässään mietinnössä ehdottanut, että valtionyhtiöissä siirryttäisiin hallintomalliin, jossa omistajaohjaus keskitetään pääsääntöisesti yhtiön ulkopuolisista asiantuntijajäsenistä valitulle hallitukselle ja hallintoneuvostoista luovutetaan jo tänä keväänä, mutta kauppa- ja teollisuusministeri on hiljattain perääntynyt näin nopeasta aikataulusta.

Valtionyhtiöillä on niin suuri merkitys suomalaiselle talouselämälle ja myös koko suomalaiselle yhteiskunnalle, ettei niiden hallinnonuudistusta tulisi toteuttaa nyt esillä olevalla tavalla osittaisin uudistuksin ilman perusteellista keskustelua. Ensin olisi käytävä laajasti eri osapuolten näkemykset esiin tuova keskustelu, jonka pohjalta voidaan vasta tehdä ratkaisu siitä, onko valtionyhtiöiden hallintorakennetta tarpeellista ja tarkoituksenmukaista muuttaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että pääluokan perusteluissa lausuttaisiin:

"Valiokunta edellyttää, että ennen valtionyhtiöiden hallinnonuudistuksen toteuttamista osittaisin muutoksin asia saatetaan kokonaisuudessaan eduskunnan käsiteltäväksi laajan asiaa koskevan yksimielisyyden saavuttamiseksi."

55. Energiatalous

40. *Energia-avustukset* (arviomääräraha)

Energia-avustusmäärärahoja on lisätalousarviossa lisätty jopa 55 miljoonalla markalla eli kolmanneksella. Lisäys on erittäin suuri ottaen huomioon valtiontalouden tilanteen. Lisäksi on epävarmaa, löytyykö näin nopeassa aikataulussa rahoille sellaisia käyttökohteita, jotka ovat koko energia- ja kansantalouden kannalta perustelta-

vissa. Niukkenevat valtiontalouden varat tulisi käyttää siten, että talouden perusrakenteita parannetaan tuottavimmin, sekä siten, että maksimoidaan työllisyysvaikutukset. Pidämme momentin määrärahalisäystä perusteettoman suurena.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 32.55.40 vähennettäisiin 30 000 000 markkaa.

Pääluokka 34

TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

06. Työvoimapolitiikan toimeenpano

61. *Valtionapu työttömyyden lieventämiseen (arviomääräraha)*

Hallitus esittää momentille 34.06.61 (Valtionapu työttömyyden lieventämiseksi) vain perustelumuutosta. Perustelumuutoksella pysytetään voimassa tilanne, joka vallitsi vuonna 1993. Lisäpanostusta työttömyyden hoitoon ei esitetä.

Nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden hoito ei ole mahdollista ilman merkittäviä lisäpanostuksia. Palkkaperusteisilla työllistämistuilla voidaan työttömyysjaksoja katkaista ja työttömien työllistymisedellytyksiä lisätä työkokemuksen kautta. Määrärahalisäys voidaan kattaa momentilta 34.06.77 tehtävällä vähennyksellä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 34.06.61 otettaisiin lisäyksenä 190 000 000 markkaa.

62. *Työllisyysperusteinen valtionapu investointeihin (arviomääräraha)*

Lisätalousarvioesityksessä muutetaan momentin perusteluita siten, että määrärahaa saa käyttää lähinnä alueilla, joilla työttömyysaste

ylittää maan keskimääräisen tason. Varsinaisen talousarvion mukaan määrärahaa saa käyttää lähinnä työllisyyslain 19 §:ssä tarkoitetuilla vaikeilla työllisyysalueilla.

Työttömyys on muuttunut valtakunnalliseksi eikä eri alueiden työllisyysasteiden eroilla ole vastaavaa merkitystä kuin aiemmin. Työttömien määrä ja siitä aiheutuvat sosiaaliset ongelmat tasaavat työttömyydestä aiheutuvia rasituksia korkean työttömyysasteen alueiden kanssa. Siksi työllisyysperusteisia valtionapuja investointeihin tulisi käyttää koko maassa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentin 34.06.62 perusteluita muutettaisiin siten, että vuonna 1994 saa uusia avustuksia myöntää enintään 390 000 000 markkaa ja että määrärahaa saa käyttää koko maassa.

77. *Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi (siirtomääräraha 3 v)*

Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi ovat lähinnä aluepoliittisia määrärahoja, joita tulisi myöntää muutoinkin kuin työllisyysperustein. Mainituilla määrärahoilla kyetään työllistämään huomattavasti vähemmän henkilöitä kuin palkkaperusteisilla työllistämistuilla, joita voidaan myös suunnata siten, että työttömien määrän lisäksi otetaan huomioon myös alueelliset työttömyysasteet. Lisäksi sijoitusmenoilla käynnistettävien hankkeiden kustannus-hyötylaskelmat sekä vaikutukset työllisyyteen kerrannaisvaikutuksina ovat useimmiten heikkomat kuin esimerkiksi liikenneinvestoinneilla. Kyseiset määrärahat tulevat käytetyksi työllisyyden kannalta tehokkaammin momentilla 34.06.61.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 34.06.77 vähennettäisiin 190 000 000 markkaa.

Helsingissä 11 päivänä maaliskuuta 1994

Matti Luttinen
Timo Roos

Pentti Lahti-Nuuttila
Lea Savolainen

III

YLEISPERUSTELUT

Kuluvan vuoden ensimmäisen lisäbudjetin tavoitteeksi on kirjattu yksityisten investointien käynnistämisen edistäminen. Budjetissa on kuitenkin monia kohteita, joiden vaikutukset työllisyyteen, talouden rakenteiden muuttamiseen ja kansantalouden elvyttämiseen ovat mitättömiä. Budjetissa on toki jaettu rahaa rautatieverkon kehittämiseen ja kunnostamiseen, mutta epäsuhta- ja rautatiemäärärahojen välillä on räikeä. Suomessa liikennepolitiikan painopiste on liiaksi teiden rakentamisessa ja raideliikenne on täysin laiminlyöty.

Hyödyttömien hankkeiden lisäksi alueellinen eriarvoisuus on elvytysbudjetin toinen motto. Esim. työllisyysperusteista valtionapua myönnetään etupäässä niille alueille, joilla työttömyysaste ylittää maan keskimääräisen tason. Jakoperusteissa ei oteta huomioon työttömien absoluuttista määrää tai työttömyyden kestoa. Budjetin elvytysmarkat kohdennetaan pääasiassa Uudenmaan läänin rajojen ulkopuolelle, vaikka neljännes Suomen kansasta asuu täällä ja työttömyyden kasvu on ollut huiminta juuri Uudenmaan läänissä, jossa on myös eniten pitkäaikaistyöttömiä.

Hallitus on myös unohtanut elvyttämispaketista ekologiset työllistämishankkeet. Ympäristöystävällistä ja tehokasta työllistämistä ovat mm. ympäristöön kohdistuvat kunnostustyöt, kierrätys, jätteiden hyötykäyttö, puun energia-käyttöä lisäävät investoinnit sekä asuntojen ja vanhojen rakennusten perusparannustyöt.

Ilman talouden rakenteellisia muutoksia Suomesta ei tule tervettä. Suomen talous vaatii useita samanaikaisia tervehdyttämistoimia. Tärkein näistä on verotuksen rakennemuutos, vihreä verouudistus eli työn verotuksen keventäminen kattavan ympäristöverotuksen kautta. Jotta uudistuksen vaikutukset eivät jäisi pelkästään fiskaalisiksi, pitäisi budjetin tuloverokertymästä ja välillisinä työvoimakustannuksina kerättävistä maksuista siirtää useiden miljardien markkojen suurinen erä koottavaksi ympäristöverotuksella.

Työttömyys on nykyisen laman polttavimpia ongelmia. Työntekijöiden palkkaaminen on kalteis investointi. Suurin syy tähän on työnteolla

ansaittuihin tuloihin ja työllistämiseen kohdistuva ankara verotus. Verotus heikentää ihmistyön kilpailukykyä tuotannontekijänä verrattuna energian, raaka-aineiden ja koneiden käyttöön. Työllistämisen kannalta olisi ensiarvoisen tärkeää, että jo ensi vuonna työnantajan sosiaaliturvamaksuja kerättäisiin muutoin kuin palkkaperusteisesti.

Verotusta voidaan muuttaa työllistämistä tukevaan suuntaan ainakin seuraavin keinoin:

- 1) Ympäristöveroilla.
- 2) Työeläkemaksuja lukuun ottamatta työnantajamaksujen perusteeksi otetaan palkkojen sijasta esimerkiksi käyttö- tai myyntikate.
- 3) Karsitaan elinkeinotukia. Vapautuvat varat käytetään välillisten työvoimakustannusten alentamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että yleisperusteluissa lausuttaisiin:

”Valiokunta edellyttää, että kestävä kehityksen edistämiseksi verotuksen painopistettä siirretään ympäristöverotuksen suuntaan. Ympäristöverojen ja -maksujen tuotoilla alennettaisiin sekä työnantajan sosiaaliturvamaksua että tuloveroja.”

Lisäksi ehdotan,

että yleisperusteluissa lausuttaisiin:

”Valiokunta edellyttää, että muiden välillisten työvoimakulujen kuin työeläkemaksujen laskentaperuste muutetaan palkkasummapohjaisesta työvaltaisia aloja suosivaksi.”

Lisäksi ehdotan,

että yleisperusteluissa lausuttaisiin:

”Valiokunta edellyttää, että hallitus kokoaa pikaisesti työryhmän selvittämään ekologisen työllistämisen vaihtoehtoja työttömyyden vähentämiseksi ja talouden rakenteiden tervehdyttämiseksi.”

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

MENOT

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN
HALLINNONALA

38. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

74. *Kalanviljelylaitosten rakennustyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Lohjalla sijaitseva Porlan kalanviljelylaitos on maamme toiseksi vanhin yhä toiminnassa oleva kalanviljelylaitos. Porla on eteläisin ja ainoa Uudellamaalla sijaitseva kalanviljelylaitos. Porlan alue soveltuu hyvin kevätkutuisten kalalajien ja rapujen viljelyyn, koska se sijaitsee ilmastollisesti edullisella alueella etelärannikon tuntumassa. Lisäksi laitoksella on käytettävissä pohjavettä, mikä vähentää haitallisten kala- ja raputautien leviämiskäskyä. Laitos soveltuu sijaintinsa puolesta hyvin Helsingistä käsin toimivien tutkijoiden käyttöön.

Porlan kalanviljelylaitos on erittäin huonossa kunnossa ja sen nopea peruskorjaaminen on välttämätöntä. Laitoksen hautomosta on puolet ollut käyttökielossa vuodesta 1989. Tämä on vähentänyt laitoksen tuotantoa, joka nyt on vaarassa katketa kokonaan.

Edellä olevan perusteella ja viitaten lisätalousarvioaloitteeseen n:o 24 ehdotan kunnioittaen,

että momentille 30.38.74 otettaisiin lisäyksenä 6 400 000 markkaa Porlan kalanviljelylaitoksen peruskorjaukseen.

Pääluokka 31

LIIKENNEMINISTERIÖN
HALLINNONALA

24. Tielaitos

77. *Tieverkon kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Tieverkon kehittämiseen liittyvässä tiesuunnitelmassa on Hämeenlinnan—Tampereen moottoritien rakentamiseen varattu 60 miljoonaa markkaa. Kyseinen moottoritiehanke on hyvin kyseenalainen ja ristiriitainen, sillä moottoritien linjaamisessa ei ole otettu huomioon sen parem-

min kannattavuuslaskelmia ja ylläpitokustannuksia, tielaitoksen suunnitteluperiaatteita kuin ympäristöarvojakaan. Päätöksenteossa ei ole myöskään kuultu paikallisia asukkaita tai alueella asuvia maanomistajia.

Edellä olevan perusteella ehdotan kunnioittaen,

että momentilta 31.24.77 vähennettäisiin 60 000 000 markkaa Hämeenlinnan—Tampereen moottoritien rakentamiseen varatusta määrärahasta.

58. Radanpito ja radanpitoon liittyvät valtionavut

62. *Valtionrautateiden radanpito* (siirtomääräraha 3 v)

Maaailman tila 1993 -ympäristöraportin mukaan useat Euroopan maat suunnittelevat suuria parannuksia rautateihin. Suomessa raideliikennettä, joka säästää energiaa, parantaa työllisyyttä ja on turvallinen, on laiminlyöty vaarallisen pitkään.

Suomen rataverkon kunnossapito, vanhojen ratojen rakenteen uusiminen sekä jatkosähköistys ovat pakollisia lähitulevaisuuden toimia, mikäli rautateiden nykyinen palvelutaso aiotaan säilyttää. Lisäksi Venäjän rautatieliikenteen järjestäminen tulee ajankohtaiseksi lähivuosina. Myös rautatieteknologian kotimaista kehittämistä on järkevä tukea, koska tälle tuotannolle avautuu uusia markkinoita.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että momentille 31.58.62 otettaisiin lisäyksenä 60 000 000 markkaa Valtionrautateiden radanpitoon.

Pääluokka 34

TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

06. Työvoimapolitiikan toimeenpano

62. *Työllisyysperusteinen valtionapu investointeihin* (arviomääräraha)

Joulukuun työllisyystilaston mukaan työttömiä on runsaat puoli miljoonaa. Pitkäaikaistyöttömiä on jo yli viidennes kaikista työttömistä, ja alle 25-vuotiaista nuorista on 40 % työtä vailla. Sekä nuoriso- että pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi kuukausi kuukaudelta vuonna 1993.

Suomessa nuorisotyöttömyys on Euroopan korkeimpia. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa julkinen valta panosti viime vuonna nuorten työmarkkinatilanteen parantamiseen erittäin vähän muihin OECD-maihin verrattuna.

Työllisyysmäärärahojen jakaantuminen epätasaisesti asettaa pitkäaikaistyöttömät eriarvoiseen asemaan. Eräät työvoimapiirit saavat työllisyysmäärärahoja työtöntä kohti monikertaisen määrän muihin nähden.

Helsingissä 11 päivänä maaliskuuta 1994

Hannele Luukkainen

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että momentin 34.06.62 perusteluissa lausuttaisiin:

”Myönnettäessä työllisyysperusteista valtion-apua investointeihin otettaisiin huomioon ensisijaisesti nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömien määrä alueella”.